

1876 - Рођен је писац Борисав Станковић, поета људских страсти, пролазности живота и људске трагике, дубок аналитичар друштвених процеса и психолошких типова. Описивао је родно Врање и дегенерацију старих трговачких породица, патријархалну атмосферу родног града и потчињеност појединца свемоћном суду чаршије. Сјајан познавалац људске психе, нарочито је радо сликао ликове изражених чулних особина којима господаре страст и дерт. Дела: књиге приповедака "Из старог јеванђеља", "Стари дани", драме "Коштана", "Ташана", роман "Нечиста крв", мемоари "Под окупацијом".

Данас је петак, 31. март 2023.

1492 - Краљ Фернандо V Католички дао је Јеврејима рок од три месеца да пређу у римокатоличку веру или да напусте Шпанију.

1547 - Умро је француски краљ Франсоа I, који је Болоњским конкордатом 1516. осигурао превласт круне над римокатоличком црквом у Француској. Од доласка на престо 1515. настојао је да постане римско-немачки цар, што је 1519. успео његов ривал Карло V, против којег је потом водио четири рата. Заробљен је у бици код Павије 1525. али је успео да се избави и 1536. успоставио је савез са Османским царством против Хабзбурговаца. Заслужан је за развој француске уметности и науке.

1596 - Рођен је француски филозоф, математичар и физичар Рене Декарт, оснивач нововековне европске филозофије, посебно модерног рационализма, који је означио прекид са схоластиком. Творац је нововековне опште методологије и епистемологије, које су веома утицале на потоње научно мишљење. Такође је један од твораца аналитичке геометрије, а у математику је увео променљиву величину и функцију, што је била преломна тачка у развоју математике. Дела: "Расправа о методи", "Правила за руковођење умом", "Медитације о првој филозофији", "Расправа о страстима душе", "Принципи филозофије", "Геометрија".

1631 - Умро је енглески писац Џон Дон, по многима највећи љубавни песник енглеског језика. Писао је језиком лишеним театарности, типичним за његове савременике, чак и на метафизичке теме. Писао је елегије, сатире, посланице, епиграме, религиозну поезију.

1727 - Умро је енглески физичар, математичар, механичар и астроном Сер Исак Њутн, универзитетски професор у Кембриџу. Открио је Општи закон привлачења маса (гравитација), чиме је почела нова епоха у механици и астрономији. Од 1703. до смрти 1727. био је председник Лондонског краљевског друштва (Академија). Независно од Вилхелма Лајбница открио је диференцијални и интегрални рачун. Поставио је темеље класичне физике и открио неке законитости у оптици. Објаснио је падање и кретање тела, кретање Месеца око Земље и планета око Сунца, кретање комета, плиму и осеку. Открио је закон инерције, независности дејства силе и акције и реакције и извео остале теореме механике. У математици је пронашао и методу интерполације, уопштио бином и нашао биномни бесконачни ред, методу приближног одређивања вредности нула функције. Конструисао је први телескоп с конкавним огледалом. У његову част знаком Н обележава се сила.

1732 - Рођен је аустријски композитор Јозеф Хајдн, представник "бечких класичара", три деценије капелмајстор на двору мађарске магнатске породице грофова Естерхази.

Приликом два боровка у Енглеској стекао је светску славу и компоновао најзрелија дела. Инспирисао се аустријским, мађарским, немачким, француским, руским фолклором. Написао је више од 100 симфонија, компоновао је гудачке квартете, клавирске сонате, црквену музику, а према његовом "Царском квартету" настала је химна Аустрије. Дела: симфоније "Јутро", "Подне", "Вече", "Опроштајна", "Марија Терезија", "Оксфордска", "Медвед", "Кокошка", "Краљица", "Војна", "Часовник", гудачки квартети "Сунчеви квартети", "Руски квартети", ораторијуми "Стварање света", "Годишња доба", опера "Апотекар".

1837 - Умро је енглески сликар Џон Канстебл, један од твораца модерног пејзажа у европском сликарству. Његова платна одликује једноставност мотива, слободан потез и прозачност атмосфере, чиме је знатно утицао на француске импресионисте.

1854 - Јапан је са САД потписао први споразум о отварању лука Шимода и Хакодате за америчке трговце, чиме је окончана традиционална изолација те земље.

1855 - Умрла је енглеска књижевница ирског порекла Шарлота Бронте, која се прославила већ првим романом "Џејн Ејр". С млађим сестрама Емилијом и Аном написала је збирку песама. Остала дела: "Вилета", "Професор и Ема".

1889 - Отворена је Ајфелова кула, тада највиша грађевина у свету, чија је 300 метара висока челична конструкција надвисила Париз и постала једно од његових главних знаменитости. Кулу саграђену поводом Светске изложбе конструисао је француски инжењер Александар Гистав Ајфел.

1904 - Рођен је српски сликар Ђорђе Андрејевић Кун, члан Српске академије наука и уметности. Сликаство је учио у Београду, Венецији, Милану, Фиренци, Риму и Паризу. У предратној Југославији највише је сликао призоре социјалне стварности и друштвеног револта, а као учесник грађанског рата у Шпанији од 1936. до 1939. и НОП-а од 1941, призоре из рата. Радио је велике композиције, портрете, мртве природе и фигуре, цртеже, гравуре, графичке мапе ("Крваво злато", "За слободу", "Партизани").

1917 - САД су од Данске преузеле Западноиндијска острва у Карипском мору, источно од Порторика, и назвале их Девичанска острва. Када је отворен Панамски канал 1914.

Девичанска острва добила су посебан стратешки значај. Споразум о куповини, по цени од 25 милиона долара склопљен је у августу 1916. До тада Британија је држала шест већих и 25 малих острва архипелага, а Данска три већа и 50 малих. САД су купиле само дански део архипелага.

1933 - Рођен је Никита Станеску, румунски поета и есејиста. Станеску, непревазиђени песнички маг, виртуоз речи и имагинације, убраја се у највише домете књижевности његовог народа али и уопште. Године 1975. добио је Хердерову награду. Био је велики пријатељ српског народа и сматрао је Србију својом другом домовином. Постхумно, после преране смрти, изабран је за члана Академије наука Румуније.

1937 - Указом Министарства просвете Краљевине Југославије у Београду је основана Музичка академија, претеча данашњег Факултета музичке уметности. Академија је почела с радом новембра исте године када је уприличено свечано отварање као и освећење. Утемељењем ове установе први пут је у српским националним оквирима заокружен систем музичког школовања.

1948 - Конгрес САД усвојио је Маршалов план четворогодишње помоћи европским земљама после Другог светског рата, назван тако према творцу плана, државном секретару генералу Џорџу Маршалу. Влада САД је у оквиру тог плана доделила 15 милијарди долара западноевропским земљама.

1948 - Умро је чешки писац и новинар Егон Ервин Киш, отац модерног новинарства. Био је мајстор репортаже, познат по надимку "летећи репортер", како је гласио наслов једне његове књиге. Путовао је по Русији, Америци, Кини, Мексику, Немачкој и другим западноевропским земљама. Био је и у Србији 1914. и у књизи "Запиши то, Киш" описао је војни поход Аустро-Угарске на Србију у Првом светском рату и херојски отпор српске армије. Његове репортаже су спој вешто одабраних чињеница и проницљивог тумачења из угла ангажованог посматрача. Дела: књиге репортажа "Запиши то, Киш", "Летећи репортер", "Цареви, попови, большевици", "Рај Америка", "Тајна Кина", "Открића у Мексику", "Сајам сензација", "Пустоловине на пет континената".

1949 - Њуфаундленд се прикључио Канади као десета провинција.

1971 - Умро је српски правни филозоф и стручњак за кривично право Тома Живановић, професор Београдског универзитета, члан Српске академије наука. Дела: "Основни проблеми кривичног права", "Систем синтетичке правне филозофије", "Основи кривичног права", "Основи војног кривичног права", "О иступима", "Систем расправа о систему кривичног права и примени у другим правним и ванправним наукама", "Основи кривичног права краљевине Југославије".

1971 - Амерички поручник Вилијам Кел осуђен је на доживотну робију, казна му је доцније умањена на 20 година. Кел је током Вијетнамског рата, у марту 1968, командовао током масакра цивила у селу Ми Лај.

1979 - Испловљавањем разарача "Лондон" из луке у Валети, после 181 године окончано је војно присуство Велике Британије на Малти.

1980 - Умро је афроамерички атлетичар Џеси Овенс, један од највећих спортиста 20. века, који је освојио четири златне медаље на Олимпијским играма у Берлину 1936 - победама на 100 и 200 метара, у штафети 4x100 метара и скоку у даљ. Нацистички вођа Адолф Хитлер повукао се тада из почасне ложе претпоставља се да би избегао руковање са Овенсом.

1983 - Земљотрес је разорио колумбијски град Попајан, усмртивши најмање 500 људи.

1986 - Мексички авион типа "боинг 727", на линији Сиудад Мексико-Лос Анђелес, срушио се у планинама централног Мексика и несрећу није преживео нико од 166 људи у летици.

1991 - Прве вишепартијске изборе у Албанији добили су комунисти, али је опозиција победила у Тирани и другим већим градовима.

1993 - Савет безбедности УН усвојио је одлуку о употреби војне силе против прекршилаца у зони забрањених летова над Босном и Херцеговином. Одлучено је да буде оборен сваки авион који се без одобрења нађе у том простору, а за главног

извршиоца одлуке одређен је НАТО.

1994 - Израел и ПЛО потписали су споразум о међународним посматрачима у граду Хеброну на Западној обали, чиме је Израел први пут пристао на међународно присуство на окупираним територијама откад их је заузео у рату 1967.

1995 - Савет безбедности УН усвојио је три засебне резолуције којима су мировне снаге у претходној Југославији подељене на три дела - за БиХ, за Хрватску и за Бившу Југословенску Републику Македонију.

1995 - Путнички авион румунске компаније "Таром" срушио се убрзо после полетања из Букурешта ка Бриселу и том приликом је погинуло свих 60 путника и чланова посаде.

1999 - На територији Србије, у близини границе са Македонијом, војници Приштинског корпуса Војске Југославије заробили су двојицу америчких наредника и једног војника.

1999 - Француска новинска агенција АФП - чији је извештач обишао градски фудбалски стадион у Приштини, уверивши се да је објекат празан а трава на терену нетакнута - демантовала је тврдње НАТО да је стадион претворен у концентрациони логор на којем је заточено 100.000 Албанаца.

2001 - У Холандији су се венчала четири хомосексуална пара, на основу новог закона којим је у тој земљи таква могућност дозвољена.

2005 - Умрла је Американка Тери Скјаво, после 15 година проведених у коми, пошто је суд, након седам година дугог процеса између супруга и родитеља болеснице, који су на све могуће начине покушавали да јој продуже живот, дозволио да она буде искључена са апарата.

2005 - Принц Алберт од Монака преузео је, као регент, дужности свог тешко оболелог

оца, принца Ренијеа III.

2006 - Најмање 70 особа је погинуло, а скоро 1.200 је повређено у три снажна земљотреса која су погодила запад Ирана. Штета је причињена у 200 села, а неколицина је потпуно савњена са земљом.

2008 - Умро је амерички филмски режисер Жил Дасен. Стварао је филмове криминалистичког жанра с дозом политичке ангажованости. Почетком педесетих година 20. века, у време макартистичке антикомунистичке кампање, оптужен је за антиамеричку делатност и онемогућен да ради у САД, после чега се доселио у Европу и снимао је у Француској и Грчкој. Филмови: "Наци агент", "Брутална снага", "Голи град", "Рифифи", "Онај који мора да умре", "Закон", "Никад недељом", "Федра", "Топкапи".

2009 - Умро је Бошко Карановић један од утемељивача модерне српске графике и оснивач "Графичког колектива". Дипломирао је и завршио специјализацију графике код Михајла Петрова. Године 1951. постао је шеф Одсека за графику Академије ликовних уметности (данас ФЛУ) и то остаје до краја радног века.

2016 - Хашки трибунал ослободио је, првостепено, Војислава Шешеља по свих девет тачака оптужнице, која га је теретила да је говором мржње подстицао и подржавао ратне злочине.

2016 - Преминуо је Имре Кертес, мађарски писац. Најпознатији је по књизи "Човек без судбине", у којој је описан боравак дечака у логорима Аушвиц, Бухенвалд и Зејц. Нобелову награду за књижевност добио је 2002. Друга дела: "Иста прича две приповетке", "Ликвидација", "Досије К.", "Кадиш за нерођено дете", "Фијаско".

2018 - У Нишу су грађани незадовољни одлуком Градског већа да тамошњи аеродром "Константин Велики" буде уступљен држави на управу масовно протестовали.

(РТВ)

